

ОСНОВИ ІНТЕГРАЦІЇ НА УРОКАХ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ У ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ

Микола ЛУК'ЯНЧЕНКО, Наталія ФЕДОРИШИН
м. Дрогобич

Сучасний розвиток освіти характеризується системними змінами у її структурі та змістові. Переосмислення пріоритетів навчання, ролі вчителя й учня як провідних учасників процесів життєдіяльності, зумовлюють використання нетрадиційних підходів до розв'язання багатьох освітніх проблем. Однією з провідних тенденцій розвитку сучасного освітнього простору є інтеграція його змісту.

Вміння виконувати завдання на інтегративному рівні забезпечують сучасній молодій людині особистісну і соціальну зрілість, оскільки спрямовують її на конкретні дії у реальних умовах, що розвивають орієнтовні навички й сприяють швидкій адаптації у будь-якій діяльності. Такий результат становить сукупність предметних та особистісних досягнень випускників освітніх закладів, й передовсім у загальноосвітніх школах, де освіта стає не лише процесом засвоєння знань, а й засобом соціалізації особистості, способом оволодіння професійної мобільності у майбутньому, креативності, яка визначає мету якісної освіти – усезагальний, особистісний й пізнавальний розвиток учнів.

Як поняття, що використовується у педагогічних колах, інтеграція означає вищу форму міжпредметних зв'язків. У перекладі з латини, *integration* означає поповнення, відновлення [6, с. 354] й трактується як «об'єднання в ціле раніше ізольованих частин».

У класичній науці вивчено генезис уявлень про щодо інтеграції, виявлені її об'єктивні і суб'єктивні основи, умови,

фактори, розглянуті підходи до обґрунтування базових характеристик, форм, рівнів тощо. Сучасна наука дає можливість глибше представити інтеграцію як процес, явище, результат, взаємодію. Це головним чином стосується педагогіки, яка розглядає освітні процеси, керуючись інноваційними технологіями. Серед них інтеграція має потенційні можливості для розвитку спрямованого пізнавального інтересу. Так, учні з різним рівнем задатків можуть реалізувати свої можливості у зручній для них спосіб. Крім того, сприйняття навколишнього світу через призму власного досвіду та розуміння, робить сприйняту інформацію особистісно значущою, цікавою, а це сприяє ефективному її засвоєнню.

На сучасному етапі реформування системи освіти в Україні впроваджується комплексний підхід, який знаходить відображення в інтеграції навчальних предметів, зміст яких опановують учні в закладах загальної середньої освіти [4].

Однією з проблем сучасного розвитку освіти є конкуруючий характер шкільних навчальних предметів, кожен з яких становить набір повідомлень з відповідної галузі знань. Запровадження міжпредметності в освітній процес дасть можливість отримувати цілісне уявлення картини світу.

В умовах сучасності інтегративне навчання набуває особливого значення, а його мета полягає у :

- створенні в учнів цілісної уяви про навколишній світ;
- цілісному розвитку особистості;
- формуванні готовності учнів до самоосвітньої діяльності, самоорганізації, самореалізації;
- вмінні використовувати комунікативні знання, навички;
- налагодженні конструктивних відносин.

Сьогодні ідея інтегративного навчання відображає одну з важливих концепцій розвитку школи – ідею формування компетентнісної особистості і розвитку в учнів цілісного бачення

світу. Нові стандарти орієнтують освіту не на засвоєння абстрактних знань, вмінь, навичок, а на дії, які школяр має засвоїти, оволодіти ними для розв'язання важливих життєвих задач. Інтеграція освітньої діяльності дозволяє учневі реалізувати свої можливості. Він фантазує, досліджує, пізнає.

Особливий вплив інтеграційна освітня діяльність має на розвиток учнів молодшого шкільного віку. Значна користь інтегрованих занять, які відбуваються у початкових класах, полягає у тому, що вони проходять в ігровій формі. При цьому використовуються різні види активності: фізична, інтелектуальна, творча, мистецька, соціальна та ін.

У захопливій, цікавій ігровій формі учні збагачують свій словниковий запас, виробляють комунікативні вміння, вдосконалюють навчальні навички. Інтегрована освітня діяльність дає змогу розвинути естетичний смак, вміння розуміти і цінувати навчальну взаємодію, впливає на психічні процеси, що становлять підґрунтя для формування творчих та соціальних здібностей дитини.

Інтегрувальні компоненти характерні для багатьох предметів. Повною мірою це стосується й уроків фізичної культури у початкових класах, які мають великі потенційні можливості для розвитку не лише фізичних якостей, але й інтелектуальних, творчих здібностей. Інтеграція знань навколо галузі «Фізична культура» здійснюється засобами проведення інтегрованих уроків, позакласних та позаурочних заходів, участі у фізкультурно-оздоровчій роботі в умовах школи та поза її межами.

Інтегровані уроки з фізичної культури у початкових класах ефективні незалежно від того, чи вивчають учні новий матеріал, чи узагальнюють вже пройдений. На цих уроках розглядаються багатоаспектні проблеми, які є предметом вивчення різних навчальних дисциплін – мови, математики, образотворчого

мистецтва, музики, природознавства, що є зразком інтегрованого навчального курсу «Я досліджую світ».

Інтегровані уроки фізичної культури вирізняються від інших передовсім специфікою навчального матеріалу. Предметом аналізу на інтегральному рівні виступають багатопланові об'єкти, інформація про сутність яких міститься в різних навчальних предметах.

До прикладу, знайомлячи учнів з важливістю такого навчального предмету, як фізична культура, вчитель може розповісти, що у давні часи рабовласницького ладу у стародавній Греції уроки фізичної культури могли відвідувати лише діти рабовласників, або багатих городян, бо вони, як і увесь процес навчання, були платними. А ще стародавні греки надавали великого значення фізичному вдосконаленню, дбаючи про здоров'я, займались вже відомими на той час видами спорту – легкою атлетикою, гімнастикою.

Розповідь вчитель може супроводжувати цікавими ілюстраціями, використовуючи музичний супровід.

Плануючи рухливі ігри, може поєднати їх із засвоєнням матеріалу з читання. Для цього використовує наперед підготовлений дидактичний матеріал. Рухлива гра (або естафета) має на меті зібрати слова, які будуть зображати певні предмети. До прикладу, *естафета «Збери краплинки слова»*.

Клас поділяється на команди по 6–7 осіб, які вишуковуються на стартовій лінії. З протилежного боку розкладені «краплинки», якими у цьому випадку є букви. Вчитель піднімає малюнок, на якому зображено певний предмет. За командою перші номери біжать відшукати «краплинку», повертаються з нею і викладають кожний на своєму полі, далі біжить наступний, і так по чергову. Перемагає та команда, яка швидше і правильно склала слово з «краплинок». Букв у слові має бути стільки, скільки членів команди.

Прикладом основ інтеграції предмету «Фізична культура» є поєднання з предметами «Основи здоров'я» та «Я досліджую світ» [2, 5, 7, 8]. Наприклад, у підручнику «Основи здоров'я» автор звертається до учнів, посилаючись на численні дидактичні принципи: доступності, свідомості й активності, систематичності, гуманізації та ін. У передмові до підручника, приміром, для учнів 3-го класу, діти прочитають: «Перед тобою підручник, який буде твоїм порадиником і помічником. Він допомагає тобі рости сміливим, міцним, здоровим. Ти продовжиш пізнавати навички здорового способу життя і хорошої поведінки. У підручнику ти помітиш не лише теоретичні теми з основ здоров'я та безпеки життєдвільності, а й підказки щодо збереження і зміцнення свого здоров'я, ребуси, цікаві загадки, фізичні вправи» [2, с. 3].

Теми, які виносяться на засвоєння дітьми, дотичні певною мірою з темами Змістової лінії «Піклування про стан здоров'я та безпеку» Типової освітньої програми з фізичної культури для учнів 1–4 класів.

На уроках фізичної культури учні практично реалізують навички й вміння безпечної поведінки у процесі фізкультурної діяльності, навчаються руховим діям, активно залучаються до рухової діяльності через засоби фізичного виховання – фізичні вправи, рухливі та спортивні ігри, оздоровчі сили природи та ін.

Зміст інтегрованих розділів вищезгаданих предметів спрямований на :

- розуміння учнями молодшого шкільного віку ролі і значенні фізичної культури у формуванні особистісних якостей – волі, цілеспрямованості, рішучості, сміливості, наполегливості;

- активне включення дитини щодо дотримання основ здорового способу життя, зміцнення та поліпшення індивідуального здоров'я;

- оволодіння системою знань про фізичне вдосконалення людини;

- створення основ для формування інтересу щодо поглиблення знань з історії розвитку фізичної культури і спорту;
- мотивацію до самостійних занять фізичним вправами;
- мотивацію до спортивної діяльності через залучення до занять обраного виду спорту;
- формування життєво важливих комунікативних вмінь та навичок – мовлення, вміння висловлювати думку, уникати конфліктних ситуацій;
- виховання взаємовідносин з позиції гуманізму – взаємоповаги, взаємопідтримки, взаємодопомоги.

Якщо ми проаналізуємо навчальні програми з Фізичної культури, інтегрованого курсу «Я досліджую світ», «Основи здоров'я» для учнів 1–4 класів, то віднайдемо багато тем, які дотичні між собою і розкривають зміст понять «здоров'я», «здоровий спосіб життя», «обов'язковий режим школяра», «гігієнічні навички», «рухова активність» та багато інших.

Як відомо, основною формою, де розкриваються інтегровані зв'язки, є урок. Інтегрований урок вимагає від учителя не лише теоретичних знань, фахової підготовки, але й творчості та бажання зробити урок цікавим, захоплюючим, інноваційним. Об'єднуючи види ігрової, навчальної, мистецької діяльності на уроці, вчитель дає змогу учням використовувати ширший спектр загальних знань які містять додаткову інформацію.

Діяльність учня у нестандартних ситуаціях, які виникають на уроці, дає можливість самостійно знаходити правильне рішення, активно брати участь у процесі навчання. Розв'язуючи завдання фізичного виховання, вчителі можуть використовувати групові та фронтальні методи навчання. Перші передбачають роботу малих груп (робота в парах, трійках, четвірках; загалом до шести учасників), другі – взаємодію усього класу і спільну роботу.

Тематичний зміст навчального матеріалу вчитель може поділити за розділами, даючи їм цікаві назви. До прикладу:

«Подивись і поясни». Вчитель за допомогою технічних засобів (або зображувальної наочності) пропонує учням подивитись на різноманітні фізичні вправи, які виконує людина, використовуючи правильні рухові дії, які належить у подальшому засвоїти учням. Пояснення сприяє первинному осмисленню рухових дій з формуванням чіткості мовної функції, бо учні мають висловлюватись, правильно вживаючи терміни, які вони засвоїли під час уроків.

Така взаємодія предметів сприяє не лише підвищенню інтересу учнів до навчальної діяльності, але й розв'язанню завдань зміцнення фізичного, психічного, духовного здоров'я учнів.

Інтеграція в освітньому процесі передбачає готовність учня до активної пізнавальної діяльності, самореалізації на основі креативності та єдності принципів, що застосовуються у практичній діяльності вчителями, найголовнішими принципами з яких виступають дитиноцентризм та гуманізм.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Васьков Ю.В. Нетрадиційні рухливі ігри у системі фізичного виховання учнів. Харків : Вид-во «Ранок», 2010. 192 с.
2. Гнатюк О.В. Основи здоров'я : підручник для 3-го класу загальноосвітнього навчального закладу Київ : Генеза, 2014. 144 с.
3. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології : навчальний посібник. Київ : Академвидав, 2004. 352 с.
4. Інноваційні технології навчання у сучасній школі URL : https://protocol.ua/ua/innovatsiyni_tehnologii_navchannya_u_suchasniy_shkoli/
5. Іщенко О.Л., Ващенко О.М, Римаренко Л.В, Римаренко К.А., Кліщ О.М. Я досліджую світ : підручник для 3-го класу закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах). Ч. 1. Київ : Літера ЛТД, 2020. 112 с.

6. Словник іншомовних слів / Головна редакція української радянської енциклопедії. Київ, 1987. 968 с.

7. Типова освітня програма для початкової школи під керівництвом О. Савченко. Київ : Освіта, 2022. 68 с.

8. Типова освітня програма для початкової школи під керівництвом Б. Шияна. Київ : Освіта 2022. 66 с.